

Naslovnica \ Izdvojeno \ Naši komentari \ D. Dijanović \ D. Dijanović: Kako će se korona-kriza odraziti na budućnost Europske unije?

Čet, 3-9-2020, 16:50:11

Najave

◀ ◀ September 2020 ▶ ▶

Pon	Uto	Sri	Čet	Pet	Sub	Ned
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Komentirajte

Kolumne

Telefon

Radi dogovora o prilozima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj **+385-95-909-7746**.

Davor Dijanović

Fragmenti hrvatske zbilje

D. Dijanović: Kako će se korona-kriza odraziti na budućnost Europske unije?

Objavljeno: 23. kolovoza 2020.

28 komentara

Utjecaj korona-krize na promjene u međunarodnim odnosima (II./V.)

Svoje korijene Europska unija ima u Europskoj zajednici za ugljen i čelik osnovanoj 1952. godine na temelju plana Roberta Schumana iz 1950. u kojemu je predloženo stvaranje ovlasti nad industrijom ugljena i čelika poslijeratne Njemačke i Francuske. 1957. Europska zajednica za ugljen i čelik potpisuje Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice i Europske zajednice za atomsku energiju, čime je formirano široko zajedničko tržište roba i usluga. U srpnju 1979. održani su prvi izbori za Europski parlament.

Stupanjem na snagu Ugovora iz Maastrichta 1. studenoga 1993. stvorena je Europska unija. U korijenje ideje europskoga povezivanja (pra-korijeni su još u vremenu Danteove Monarhije) nalazila se ideja o sprječavanju budućih ratova (nakon pogubna dva svjetska rata), veliku je ulogu igrao i ekonomski faktor zajedničkog tržišta, ali i činjenica da je Europa – koja je do Prvoga svjetskog rata predstavljala centar svijeta – nakon 1945. izgubila autonomnu poziciju i uključila se u novi svjetski sustav utemeljen na bipolarnoj ravnoteži između Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskog Saveza.

Dvije suparničke struje

Od samih početaka europskih integracija u Europi postoje dvije suparničke struje glede modela izgradnje Unije: federalistička i ona koju se današnjim rječnikom naziva suverenističkom. Glavni predstavnik federalističke struje bio je talijanski ekonomist i predsjednik Luigi Einaudi, britanski federalisti, među kojima su najutjecajniji bili Lionel Robbins, lord Lothian i Barbara Wooton i grupa talijanskih federalista (na prvome mjestu Altiero Pinelli, Ernesto Rossi i Eugenio Colomni) koja je 1941. izradila „ventotenski manifest“, a 1943. u Milanu osnovala Europski federalistički pokret. Tijekom 1944. i 1945. organizirali su više susreta članova europskih pokreta otpora koji su bili federalističke orijentacije. Oni su pokrenuli proces koji je nakon rata doveo do osnivanja Europske zajednice federalista (*Povijest. Poslijeratno doba (1945. – 1985.)*, Jutarnji list, 2008., str. 175.).

Spomenuti federalist Einaudi glavnim uzrokom rata smatrao je priznavanje apsolutnoga državnog suvereniteta. Prema federalistima, samo europska federacija u kojoj je ograničen suverenitet države, po uzoru na švicarsko ili američko uređenje, može rezultirati učinkovitom i trajnom zajednicom europskih država koja će otkloniti mogućnost izbija ratnog sukoba. Teza o federalnom ujedinjenju Europe proizlazi iz razmatranja o strategiji federalističke borbe, za čiji je razvoj najzaslužniji Spinelli. Zahvaljujući njegovim idejama, Europski je federalistički pokret u poslijeratnom razdoblju preuzeo vodeću ulogu među federalistima cijele Europe što mu je osiguralo velik utjecaj na proces europske integracije. Bit tih razmatranja je uvjerenje da bi vlade i stranke pojedinih država trebale biti i glavni protagonisti europskog ujedinjenja. Ono se ne može ostvariti mimo volje nacionalnih demokratskih vlada koje, međutim, kao nositelji vlasti, pokušavaju zaustaviti proces prebacivanja jednoga važnog dijela svoje vlasti na nadnacionalna tijela. Zato je nužno da se u proces integracije uključi subjekt neovisan o nacionalnim strankama i vladama kao integrirajuća federalistička snaga (*Povijest*, str. 177. – 178.).

Nasuprot federalističkoj struji postojala je struja koje se zalagala za Europski suverenih država i nacija. Jedan od istaknutih protagonista te struje bio je i veliki francuski predsjednik Charles de Gaulle. On je poznat po izjavi da se zalaže za ujedinjenu Europu „od Atlantika od Urala“, no isti je francuski državnik smatrao da države trebaju zadržati

1 klik na Facebooku za hkv.hr

Portal Hrvatskoga kulturnog vijeća
4,879 likes

Like Page Share

Be the first of your friends to like this.

Portal Hrvatskoga kulturnog vijeća
on Tuesday

HKV.HR
D. Dijanović: Nakon korona-kr...
Korona-kriza dodatno će zakomplicir...

Pretraži hkv.hr

Kontakti

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044

Elektronička pošta Tajništva
tajnistvo@hkv.hr

Elektronička pošta Uredništva
urednistvo@hkv.hr

Federalistička osovina Berlin-Pariz

I danas u EU možemo prepoznati pristaše i jedne i druge struje. Nema nikakve dvojbe da je najsnažniji motor federalizma danas osovina Berlin-Pariz. Njemačka kancelarica Angela Merkel i francuski predsjednik Emmanuel Macron ističu se kao glavni promotori dublje integracije EU-a, tj. politike „još više Europe“. U siječnju 2019. tako su Merkel i Macron, na pedeset i šestu obljetnicu Elizejskog ugovora („Ugovor o prijateljstvu“, koji su 22. siječnja 1963. potpisali francuski predsjednik Charles de Gaulle i njemački kancelar Konrad Adenauer) u njemačkome pograničnom gradu Aachenu, gradu „oca Europe“ Karla Velikog, potpisali Sporazum o njemačko-francuskoj suradnji i integraciji kojim žele ojačati veze dviju zemalja. Među glavnim proklamiranim ciljevima sporazuma ističe se bolja suradnja unutar EU-a, a

naglašava se i predanost djelotvornoj i snažnoj zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici te jačanje i produbljivanje ekonomske i monetarne unije. Cilj francusko-njemačke suradnje, istaknuto je, sprječavanje je širenja nacionalizma i euroskepticizma, a reformom EU-a i intenziviranjem partnerstva želi se objaviti rat ovim pojavama u Europi. Jedan od ciljeva je i postizanje stalnog članstva Njemačke u Vijeću Sigurnosti UN-a.

Kritičari federalizma: EU kao instrument njemačke moći

Kritičari federalizma ističu kako se EU sve više pretvara u instrument njemačke ekonomske i političke moći. U okviru jačanja Njemačke Francuska je Berlinu potrebna zbog statusa nuklearne sile i pozicije u Vijeću sigurnosti, dok Francuska, dodaju ovi analitičari, „sudjelovanjem“ nastoji kontrolirati njemačke ambicije. K tome, francuski predsjednik Emmanuel Macron posljednje je dvije godine nastojao iskoristiti oslabljenu poziciju Angele Merkel (koja više nije na čelu CDU-a i trenutno obnaša svoj zadnji mandat kao njemačka kancelarica) i nametnuti se kao predvodnik projekta daljnega ujedinjavanja Europe.

Sadašnja politička garnitura koja je na čelu najvažnijih bruxelleskih institucija može se označiti kao federalistička. To se posebno odnosi na predsjednicu Europske komisije Ursulu von der Leyen. Ona se zalaže za reformu EU-a kako bi ova postala što sličnija SAD-u. Konkretno, šefica Europske komisije svojedobno se *expressis verbis* založila za stvaranje Sjedinjenih Europskih Država, sa zajedničkom vojskom te ekonomskom i fiskalnom politikom, što bi, prema njezinu mišljenju, ojačalo EU.

Suverenistička struja

Svaka akcija izaziva reakciju, pa je tako i jačanje federalističke struje unutar EU-a doveo do jačanja opcije koju se danas sve više naziva suverenističkom opcijom. Prema tradicionalnoj definiciji suverenitet predstavlja obilježje državne vlasti po kojemu u svakoj državi postoji i mora postojati najviše, nedjeljiva i apsolutna vlasti koja nije podložna ničijoj kontroli. Takvo tradicionalno poimanje suvereniteta danas je bitno ograničeno nizom multilateralnih režima kao i doktrinom tzv. humanitarnog intervencionizma. Države prenose dio suvereniteta na nadnacionalne organizacije, a takva je organizacija i EU. Zastupati stoga koncept snažnijeg suverenizma danas bi značilo zalagati se za izlazak neke države iz EU-a, kao što smo imali primjer u slučaju Velike Britanije.

No većina država koje su se profilirale kao dio suverenističke struje (to su mahom države Višegradske skupine: Mađarska, Poljska, Češka i Slovačka) ne zalažu se za izlazak njihovih zemalja iz EU-a, nego se protive daljnjem prijenosu nadležnosti s nacionalnih država na Bruxelles. Ova „minimalistička“ suverenistička platforma nije protiv EU-a, ali se zalaže za to da EU (p)ostane zajednica ravnopravnih i suverenih država što je od 1648., od Vestfalskog mirovnog sporazuma, predstavljalo osnovno načelo političke organizacije unutar koje je država predstavljala glavni entitet međunarodnih odnosa.

Među suverenističkim opcijama u Europskoj uniji najistaknutiji predstavnici nesumnjivo su mađarski predsjednik Viktor Orbán, poljska konzervativna stranka Pravo i Pravda (siva eminencija ove stranke je Jarosław Kaczyński), francuska političarka Marine le Pen koja se nalazi na čelu stranke Nacionalno okupljanje, a u novije vrijeme ojačala je i stranka Liga na čelu s talijanskim političarom Matteo Salvinijem. Od relevantnijih suverenističkih opcija treba još izdvojiti njemački AfD (Alternativa za Njemačku), nizozemskog političara Geera Wildersa i Slobodarsku stranku Austrije. Sve navedene opcije često se naziva „euroskeptičnima“, no kako smo već istaknuli, niti jedna se ne zalaže za raspad EU-a. Unatoč tome, i Orbánov Fidesz i poljska Pravo i Pravda nalaze se u sporu s Bruxellesom sa sankcijama koje im vise iznad glave. Predmet spora je stanje ljudskih prava te neovisnosti medija i pravosuđa u tim državama.

Tri međunarodna događaja koji su osnažili suverenističku opciju

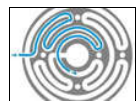
Tri su međunarodna događaja koji su dala vjetar u leđa jačanju suverenističkih opcija. Prva je nedvojbeno Brexit, tj. izlazak Velike Britanije iz EU-a. Velika Britanija imala je iznimno važnu poziciju u EU (posebno u kreiranju vanjske politike Unije), tako da ovaj događaj daje vjetar u leđa svim euroskeptičnim i suverenističkim opcijama. Prije izlaska iz EU Velika Britanija se zalagala za vraćanje dijela ovlasti (repatriation of powers) s EU institucija na države članice. Drugi međunarodni događaj je izbor Donalda Trumpa za američkog predsjednika. Naime, Trump je kroz cijeli svoj mandat preferirao politiku unilateralizma, kritizirao multilateralne institucije i

Poveznice

Snalazjenje

Svi članci na Portalu su

smješteni ovisno o sadržaju po rubrikama. Njima se pristupa preko glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne mogu tako naći, i tekst i slike na Portalu mogu se pretraživati i preko [Googlea](#) uz upit (upit treba upisati bez navodnika): „traženi_pojam site:hkv.hr“.

Administriranje

Korisničko ime

Lozinka

Zapamti me

Prijava

- o Zaboravili ste korisničko ime?
- o Zaboravili ste lozinku?

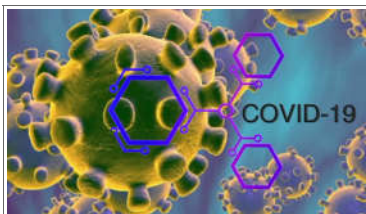

Ta je kriza snažno ojačala poziciju Viktora Orbána kojega se od tada percipira kao „meta-političkog“ predvodnika europskog suverenizma.

Pandemija korona-virusa koja je ove godine zahvatila Europu i svijet već sada ima, a i dalje će imati vrlo ozbiljne implikacije po međunarodne odnose, pa tako i po Europsku uniju.

Loša i zakašnjela reakcija Bruxellesa u prvim danima korona-krize

U prvim danima krize, slažu se gotovo svi analitičari, reakcija Bruxellesa na pandemiju bila je vrlo loša i zakašnjela. Krizno komuniciranje i pravodobna reakcija gotovo su u potpunosti izostali prvih dana krize. U prvome govoru nakon izbijanja pandemije Angela Merkel, primjerice, baš niti jednom nije spomenula EU, već je naglasak dan isključivo na nacionalni odgovor na krizu. Akteri rješavanje korona-krize postale su nacionalne države, a EU je u izvanrednoj situaciji pokazala „kasno paljenje“, baš kao i 2009. kad početno nije bilo koordiniranog odgovora na financijsku krizu. Europska država koju je najviše pogodila pandemija svakako je bila Italija. Prije nego je u Italiju došla ijedna maska iz bilo koje europske države, u pomoć su priskočile Kina, Rusija i Kuba. Izostanak solidarnosti prema Italiji nije dobro odjeknuo. Čak i u izrazito pro-europski orijentiranoj Španjolskoj, koja je uz Italiju imala najlošiju epidemiološku situaciju, primijetilo se izrazito razočaranje Unijom. Sami europski čelnici, od Ursule von der Leyen do Christine Lagarde, kao i europski političari kao što su Sebastian Kurz i Emmanuel Macron upozoravali su da pandemijska kriza prijeti samome opstanku Unije.

Posmrtna zvona za EU?

Bečki *Der Standard* ovako je sumirao stanje u EU početkom korona-krize: „U borbi protiv koronavirusa egoizam njezinih članica paralizira Europsku uniju. Na primjeru zaštitnih maski jedinstvena Europa demaskira se na stravičan način. Nema 'europske solidarnosti', koja se neprestano troši u svečanim političkim govorima. Nema je među članicama EU. Svaka nacionalna vlada najprije gleda kako stoji u anketama. Kako bi se inače moglo objasniti da nema zajedničkoga europskog postupanja u borbi protiv korona virusa? Postoji 27 različitih strategija zatvaranja granica, ograničenja izlazaka, zaštitnih mjera, testiranja, obveze nošenja maski i zaštitnih razmaka. Svaka zemlja za sebe određuje koliko dugo će biti zatvorene škole, sveučilišta i državna tijela. Na granicama je čak bilo neveseloga revanširanja: ti si meni zatvorio granice, a ja tebi neću propuštati njegovateljice koje rade 24 sata i jako ti trebaju. I što god bili razlozi: zadržati zaštitne maske i respiratore namijenjene prijateljskoj zemlji u nevolji, to nikako ne ide“.

Die Presse tih je dana donio članak pod naslovom „Europskoj uniji počinju zvoniti smrtna zvona“ u kojemu stoji: „Svaka članica EU-a s početkom širenja Covid-19 od veljače je doista djelovala sama. Spuštale su se granične rampe, zaustavljane su pošiljke medicinske zaštitne opreme, svaka je država donijela svoje mjere zaštite stanovništva. Solidarnosti je bilo malo. Stoga ne čudi što izvan EU-a i u njemu mnogi tom jedinstvenom integracijskom projektu već zvine posmrtnim zvonom“.

Njemački *Der Spiegel* slično je upozoravao: „Italija i Španjolska su ostavljene na cjedilu da se snalaze same. (...) U cijeloj Europi aktualna krizna situacija dovodi rađanja novih saveza, novih inicijativa i do obnavljanja hrabrosti političkih centrista. Njihov prvi zadatak nakon suzbijanja pandemije jest da ponovno osmisle Europu, i da je ponovno izgrade na novi i bolji način. Europska unija koju trenutno reflektira Europska komisija nam nije potrebna. U stvari, ona se već raspala u komadiće u rukama onih koji pokušavaju da ju zadrže“.

Paket gospodarske pomoći

Navedeni mediji pripadaju EU mainstreamu, pa je njihov narativ o mogućoj propasti EU-a zasigurno ozbiljno odjeknuo među čitateljima i analitičarima. Pisac ovih redaka tada je apostrofirao, a i danas smatra kako su prognoze o mogućoj propasti EU-a, posebno u obliku klasične disolucije, pretjerane i pripadaju katastrofičarskome vokabularu kakav obično jača u vrijeme svake krize.

biti vraćen do 2058. godine.

EU je u konačnici reagirala: razmjena medicinskih potrepština je postala pravilom, a doneseni su i veliki paketi ekonomske pomoći. Nakon dugih i iscrpljujućih pregovora EU je postigao dogovor o fondu za oporavak u iznosu od 750 milijuna eura, od čega će 390 predstavljati bespovratna sredstva (te novce EU će zajednički vraćati), a 360 kredit koji će vraćati države članice. Novac će se početi vraćati od 2027. godine, a trebao bi

Dogovor o paketu gospodarske pomoći usvojen je nakon velikih protivljenja država koje promiču koncept „fiskalnog konzervativizma“, a to su prije svega Austrija, Danska, Nizozemska i Švedska. Dogovor o pomoći je rezultat kompromisa (predlagala su se i veća bespovratna sredstva), a njime je učinjen prvi korak prema pretvaranju eurozone u transfernu uniju. Štedljive zemlje mogu biti zadovoljne time što će u budućnosti plaćati manje godišnje članarine za EU što će, dakako, kompenzirati druge države. Na političkome planu Emmanuel Macron je najveći dobitnik usvajanja plana pomoći „Next Generation EU“, iz jednostavnog razloga što se Europska komisija prvi put zadužuje u ime i za račun Unije, što je novi korak prema federaliziranju EU-a.

Produbit će se prijevori federalista i suverenista

Kako će se, *in fine*, korona-kriza odraziti na budućnost EU-a? Što proizlazi iz prethodne raščlambe? Jedna je stvar sigurna: korona-kriza dodatno će intenzivirati prijevori federalista i suverenista, i jednima i drugima dat će argumente za njihove pozicije, a dinamika prijevora i kompromisa određivat će buduće modele organizacije EU-a.

U lošoj i nepravodobnoj početnoj reakciji na korona-krizu suverenistička opcija vidjet će neuspješnost projekta EU-a kojemu baš zbog nesposobnosti ne treba davati nove ovlasti, nego dio ovlasti treba, štoviše, vratiti na nacionalne države. Loša i nepravodobna reakcija EU-a federaliste s druge strane ne će spriječiti u traženju još većih ovlasti za Bruxelles. Naime, baš takva nepravodobna reakcija pretvoriti će se u argument da je potreban daljnji prijenos ovlasti. „Nismo adekvatno reagirali jer smo imali premalo ovlasti“, bit će mogući argument federalističke agende.

Ono što treba primijetiti je to da je EU projekt u nastajanju i da sa svakom krizom stječe nova iskustva. Nakon

aktualne , kako god, Unija je trebala naučiti lekciju iz kriznoga menadžmenta jer bi još jedna slična
 Naslovnica Izdvojeno a bit će vrlo štetna. Povijest neadekvatnih reakcija EU-a samo od 2000. do danas uključuje
 reakcija a bit će vrlo štetna. Povijest neadekvatnih reakcija EU-a samo od 2000. do danas uključuje
 finansijsku krizu 2009., migrantsku krizu 2015. i sada pandemijsku krizu.

HKVpedija

Ponuda

Iako će prijevori federalista i suverenista u budućnosti u bitnome određivati model EU-a, treba naglasiti kako će mnogo toga ovisiti i o preslagivanjima među velikim silama. Parafrazirajući Henryja Kissingera iz njegove knjige Svjetski poredak, pred EU su tri moguće opcije: nastavak transatlantske suradnje, autonoman put ili put suradnje s akterima poput Rusije i Kine.

Juncker: Europa izumire

Nadalje, budućnost EU-a ovisit će u identitetskom i sigurnosnom smislu i o intenzitetu migracija iz afroazijskih

zemalja, ali i o demografskim trendovima unutar same Unije koji nisu nimalo optimistični. Prema procjenama UN-a do kraja ovoga stoljeća Stari kontinent će jedini zabilježiti pad broja stanovnika. Afrika će 2100. godine imati oko 4.5 milijarde stanovnika, četiri puta više nego danas, Azija 4,8 milijarde, a jedini kontinent koji će zabilježiti pad je Europa koja će sa 742 milijuna pasti na 653 milijuna stanovnika.

Prethodnik von der Leyen na mjestu šefa Europske komisije Jean-Claude Juncker u svom je završnom govoru istaknuo kako je Europa najmanji kontinent i dodao: „Mi izumiremo.

Nećemo nestati, ali bit će nas sve manje. Na početku 20. stoljeća Europljani su činili 20 posto svjetske populacije. Na kraju ovog stoljeća Europljani će činiti samo četiri posto. Europljani će izgubiti i ekonomsku moć i za nekoliko godina niti jedna europska zemalja neće biti članica Grupe sedam najrazvijenijih“. Juncker je dodao i to da se Europa treba i dalje boriti protiv „glupog i ograničenog nacionalizma“.

Njemački povjesničar Leopold von Ranke svojedobno je primijetio da čim u Europi bilo koje načelo želi apsolutno zagospodariti uvijek nailazi na otpor koji „izbija iz dubina samog života“, jer se europski svijet „sastoji iz elemenata različitog podrijetla; u njihovoj suprotnosti i njihovoj borbi razvijaju se upravo promjene različitih epoha“.

Pisac ovih redaka, na Rankeovu tragu, smatra da jedino ujedinjena Europa može predstavljati relevantnoga aktera na međunarodnoj sceni, u novome multipolarnome svijetu koji se rađa pred našim očima. No jaka se Europa može graditi jedino kao zajednica suverenih i ravnopravnih država.

Kao što je svojedobno u knjizi *Nacionalno pitanje u suvremenoj Europi* primijetio Franjo Tuđman: „Sva povijesna iskustva potvrđuju tezu da se budući europski savez ne može graditi na zamjeni ili nijekanju nacionalnih država, već jedino na suradnji dobrovoljno sjedinjenih europskih naroda, koji samo dio svoje suverenosti prenose na savez, koliko u europskom, isto toliko i u vlastitu interesu, baš zato da bi se mogli suvereno i slobodno razvijati. Pritom je bitno da u savezu europskih naroda nijedan narod ne bude ni u čemu podređen, već u svemu jednakopravan čimbenik“.

Navedenim promišljanjima povjesničara Tuđmana i von Rankea teško se može išta dodati...

Davor Dijanović

Članak je dio niza "Utjecaj korona-krize na promjene u međunarodnim odnosima", a objavljen je u sklopu projekta poticanja kvalitetnog novinarstva Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena Autora.

